

ญี่ปุ่นจก"กวาวเครือ"ของไทยจดสิทธิบัตร

บริษัทเครื่องสำอางยักษ์ใหญ่ของญี่ปุ่นจดสิทธิบัตรกวาวเครือ ซึ่งเป็นการกระทำเยี่ยงโจรสลัดชีวภาพ ละเมิดต่อกฎหมายไทย และละเมิดข้อตกลงระหว่างประเทศ กระทบอนาคตการวิจัยและพัฒนา รวมถึงการส่งออกที่มีมูลค่ามหาศาล และให้ยกขึ้นเป็นประเด็นสำคัญในการเจรจาเอฟทีเอไทย-ญี่ปุ่น และเป็นกรณีตัวอย่างในการประชันระหว่างประเทศว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพซึ่งไทยเป็นเจ้าของในต้นปีหน้า

เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2547 เวลา 13.30 น. นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการองค์การความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทยหรือไบโอไทย (BioThai) เปิดแถลงข่าวในระหว่างการประชุมวิชาการที่จัดขึ้นโดยกลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชนและ ICTSD/UNCTAD ที่สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ว่า กวาวเครือพืชสมุนไพรของไทยได้ถูกจดสิทธิบัตรแล้วโดยบริษัทโคชิ บริษัทเครื่องสำอางยักษ์ใหญ่ 1 ใน 3 ของญี่ปุ่น

การจดสิทธิบัตรครั้งนี้ถือว่าการขั้วรอยประวัติศาสตร์การจดสิทธิบัตรเปล้าน้อยของไทยของบริษัทซึ่งเกี่ยวเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว พฤติกรรมของบริษัทญี่ปุ่นครั้งนี้ถือว่าการกระทำเยี่ยงโจรสลัดชีวภาพ ละเมิดต่อกฎหมายไทย และละเมิดข้อตกลงระหว่างประเทศ

นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ เปิดเผยว่าขณะนี้กวาวเครือ (Pueraria mirifica) สมุนไพรสำคัญของไทยซึ่งรู้จักแพร่หลายกันในหมู่หมอยาพื้นบ้าน และได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรเสริมความงามมานานหลายสิบปีในประเทศไทยนั้น ขณะนี้ได้ถูกบริษัทโคชิ (Kose Corporation) บริษัทเครื่องสำอางยักษ์ใหญ่ของญี่ปุ่นและของโลก และยาบริษัทชิราโตริ (Shiratori Pharmaceutical Co., Ltd.) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองชิบะ (Chiba) ประเทศญี่ปุ่นจดสิทธิบัตรแล้ว

สิทธิบัตรที่บริษัททั้งสองจดสิทธิบัตรเป็นสิทธิบัตรสหรัฐ หมายเลข 6,352,685 ได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2545 ทั้งนี้โดยอ้างคุณสมบัติของสารสกัดจากกวาวเครือที่สามารถรักษาผิวพรรณไม่ให้เกิดริ้วรอยรวมทั้งคุณสมบัติอื่นๆ เช่น ป้องกันการก่อตัวของเมลานิน (melanin formation inhibition) เป็นต้น

สิทธิบัตรในกวาวเครือที่ทั้งสองบริษัทได้จดสิทธิบัตรผูกขาดไว้นั้นครอบคลุมกว้างขวางถึง 20 รายการ เช่น สารสกัดจากกวาวเครือ วิธีการสกัด รวมถึงการนำสารสกัดที่ได้ไปใช้เป็นส่วนประกอบของสารที่มีคุณสมบัติในการดูแลผิวอื่นๆ เช่น การป้องกันแสงอัลตราไวโอเล็ต วิตามินซี และอื่นๆ ด้วย

นายวิฑูรย์ กล่าวว่า การจดสิทธิบัตรของบริษัทญี่ปุ่นทั้งสองเป็นการกระทำเยี่ยงโจรสลัดชีวภาพเนื่องจากกวาวเครือจัดเป็นพันธุ์พืชป่าตาม พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืชปี 2542 ผู้ใดที่นำไปวิจัยหรือใช้ประโยชน์ในทางพาณิชย์จะต้องได้รับการอนุญาตและต้องทำสัญญาแบ่งปันประโยชน์กับคณะกรรมการคุ้มครองพันธุ์พืช สิทธิบัตรดังกล่าวอาจละเมิดต่อ พ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์ไทย พ.ศ. 2542 ด้วยเพราะคุณสมบัติในการดูแลผิวพรรณนั้นเป็นความรู้ที่แพร่หลายในหมู่หมอยาพื้นบ้านของไทยมาช้านาน เช่นเดียวกับคุณสมบัติอื่นๆ เช่น เป็นยาบำรุงเลือดลมและกระตุ้นเลือดลมและประจำเดือนให้มาตามปกติ เป็นยาอายุวัฒนะ ป้องกันผมหงอก แก่โรคตาฝ้าฟาง และต่อกระดูก รวมทั้งกระตุ้นการเพิ่มขนาดของทรวงอก เป็นต้น

การจดสิทธิบัตรในกาวเครือครั้งนี้ของญี่ปุ่นยังถือว่าเป็นการละเมิดข้อตกลงของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งมีประเทศต่างๆทั่วโลกมากกว่า 100 ประเทศได้ให้สัตยาบันเอาไว้

ผู้อำนวยการของไบโอไทยยังกล่าวด้วยว่า การจดสิทธิบัตรกาวเครือครั้งนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก และจะส่งผลกระทบต่อการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรกาวเครือของไทย รวมถึงการส่งออกผลิตภัณฑ์จากกาวเครือออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศอีกด้วย ผลกระทบในเรื่องนี้ในระยะยาวอาจมีมูลค่าหลายพันล้านบาท เรื่องนี้แม้แต่สมเด็จพระราชินีก็ทรงห่วงใยมาก ได้รับสั่งกับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ต้นปีที่แล้วให้คุ้มครองมรดกภูมิปัญญาและทรัพยากรชีวภาพของประเทศ แต่ก็เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นอีก

หน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบในกรณีนี้ มี 4 หน่วยงานคือ คณะกรรมการคุ้มครองพันธุ์พืชภายใต้กรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, คณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ภายใต้กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และสำนักนโยบายและแผนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

นายวิฑูรย์ ยังกล่าวสรุปว่ามีทางแก้ไขปัญหานี้ได้โดยใช้หลักกฎหมายภายในของไทยเอง การใช้ช่องทางของกฎหมายสิทธิบัตรดังกรณีอื่นเคยประสบผลสำเร็จมาแล้วในการคัดค้านการจดสิทธิบัตรในขมิ้นชัน การนำปัญหานี้เป็นประเด็นสำคัญในการเจรจาเอฟทีเอกับประเทศญี่ปุ่น และการนำเรื่องนี้ขึ้นมาปรึกษาหารือในโอกาสที่ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมพิเศษว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ(CBD)ในประเทศไทยในต้นปี 2548

โดย ผู้จัดการออนไลน์ 12 พฤศจิกายน 2547 18:55 น.